

som alternativ en gammal melodi, om den nya melodien ej är av oomtvistligt värde.

Men är det rätt att kläda nya dikter i gamla koralers kläder? Den moderna dikten är »lös i konturen», subjektiv, allmänt idealistisk; i varje fall är en del av den moderna dikten sådan. Kan det vara tillbörligt att stuva in denna dikt i den gamla koralens objektiva, strama dräkt?

Härtill må erinras att sådan dikt har varit modern förr också. Det är ingenting nytt under solen. Och det har skrivits subjektivistiska melodier förr. Det är inte alldeles säkert att en gammal melodi är objektiv därför att den dateras till medeltiden eller 15, 1600-talen.

Det visar sig också att man har svårt för att konsekvent genomföra principen om nya melodier till nya psalmer. Medan exempelvis Liedgrens »En dunkel örtagård jag vet» (267) påfordrar en ny melodi, där den till samma meterklass hörande, redan insjungna W. 113, som också är väl stämd till psalmen, kan göra tjänst, så hänvisas Frostensons mycket modernt klingande »I mörker sjönko lyckodrämmens länder» (268) av KK till den gamla, kärva hugenottmelodien W. 354.

I det stora flertalet fall anvisas för de nya psalmerna gamla melodier i regel med gott resultat. Det torde vara klokt att pröva hela denna fråga om melodierna till de nya psalmerna från fall till fall och utan förutfattade meningar. Därmed torde både psalmtexternas författare och församlingen vara bäst betjänade.

In summa: sparsamhet bör iakttagas med melodier i de sparsamt företrädade meterklasserna och ymniga melodihänvisningar givas till en eller få huvudmelodier. Gott om melodier i de talrikt företrädade meterklasserna, men först och sist goda, sångbara och slitstarka melodier, likgiltigt om de äro gamla eller nya.

Arthur Adell.

Svensk orgelkonst under 1937.

Medan 1936 kunde betecknas som ett rekordår ifråga om publicering av ny orgellitteratur, kan 1937 sägas ha varit ett märkesår rörande en annan gren av orgelkonsten, nämligen orgelbyggeriet. Ty en större livaktighet på detta område torde knappast tidigare ha utvecklats i vårt land. Iakttagelsen härav är desto mera glädjande som de företagna orgelbyggnaderna, det må ha gällt om- eller nybyggnad, i de flesta fall synas ha skett efter liturgiskt-musikaliska krav i första hand. Förhållandevis talrika äro de ombyggnader, som huvudsakligen bestått i klanglig omgestaltning av instrumenten (genom omgruppering, omintonering och komplettering av förefintligt stämmaterial).

Ett vid Sveriges allmänna organist- och kantorsförenings ombudsmöte i somras väckt förslag om bildandet av »ett orgelråd»

föranledde ingen åtgärd under hänvisning till K. S. V.:s orgelråd.

De ärenden Orgelrådet handlagt under det gångna året uppgår till ett 60-tal, varav en stor del ingått via Riksantikvarien. Förfrågningar ha dessutom ingått från praktiskt taget hela landet, från S:t Ibb på Hven i söder till Hietaniemi i norr. En av de bärande principerna i Orgelrådets verksamhet är alltjämt att så vitt möjligt tillvarataga och efter eventuell restaurering utnyttja gammalt värdefullt material, väderlådor ej undantagna. Att den klassiska väderlådstypen, sleiflådan, är den för tonalstringen och tonkvaliteten bästa, börjar nu inses av alltflera orgelbyggare även i vårt land. I åtskilliga av de fall där de gamla väderlådorna av olika skäl ej ansetts lämpliga att bibehålla, ha föreslagits byggande av nya sleiflådor. Flera av våra yngre orgelbyggare, såsom Mårtensson, Hammarberg och Wedrup, ha med framgång utfört eller insatt sådana väderlådor. Att aversionen mot återupptagandet av den klassiska väderlådan i modernt orgelbyggeri håller på att försvinna bevisas även därav, att äldre orgelfirmor, såsom t. ex. Åkerman & Lund börjat kalkylera med nya sleiflådor.

Man tar säkert ej miste, om man påstår, att den enastående aktivitet som sålunda kunnat förmärkas på detta område djupast bottnar i ett avsevärt stegrat intresse hos landets organister, utan vilkas initiativ och energi de flesta orgelförbättringar säkert icke blivit verklighet. Detta intresse, som synes vara särskilt starkt bland de yngre, har också tagit sig uttryck i anordnandet av ett flertal fortbildningskurser, till vilka anslutningen i några fall varit rekordartad. Sådana kurser ha ägt rum i Hampnäs den 7—12 juni, i Linköping den 28—30 juni, i Ljungby den 6—8 juli samt i Varnhem 19—29 juli, i Tensta 14—17 okt., i Arbrå 17—18 nov. Lärare i liturgiskt orgelspel ha härvid varit Gustaf Carlman, Karl G. Gustafsson, H. Weman och W. Ahlén. Betydelsen av sådana kurser torde ej kunna överskattas. För en mängd organister erbjuda de de enda möjligheterna både till erhållande av saklig och nyttobringande kritik och vägledande undervisning. För att ej tala om vad dessa kurser kunna betyda för deltagarna, när det gäller andlig rekreation överhuvud taget. Emellertid nödgas arrangörerna på grund av bristande ekonomiska resurser i regel inskränka kurserna till endast några få dagar. Det är klart att resultatet under sådana förhållanden ej på långt när kan bli vad som avsetts. I högsta grad önskvärt vore därför, att det anslag, som nu utgår av allmänna medel till kyrkomusikalisk upplysningsverksamhet, ökades, så att betydligt flera och mera omfattande kurser kunde anordnas. Fråga är om dessa penningmedel kunde användas bättre.

300-årsminnet av Dietrich Buxtehudes födelse har firats med större eller mindre högtider runt om i landet, såsom Helsingborg, Lund, Upsala, Kristianstad, Härnösand och Stockholm. Mästarens orgelskapelser ha vid sidan av hans vokalverk därvid kommit till utförande i en utsträckning som väl aldrig förr i Sverige. Man

vill innerligen hoppas, att Buxtehude måtte bli flitigt spelad och sjungen även sedan jubileumsdyningarna lagt sig.

Inför utländsk publik ha följande svenska organister framträtt: Henry Weman i Berlin, Gunhild Schedin i Alpirsbach och W. Ahlén i Åbo och Helsingfors rundradio.

Följande nya verk för orgel ha utgivits: Du bar ditt kors och Det är en ros utsprungen, koralfantasier av Daniel Olson samt en orgelskola av Anrep-Nordin-Asplöf. Som ett led i de nutida förnyelsesträvandena har Carl E. Rosenqvist utgivit en bok med titeln Orgelkonst (rec. i Tidskrift f. kyrkomusik av H. Weman, i K. S. F. av L. Lindhagen). Arbetet, som bär underrubriken Handbok i orgelkännedom, vittnar värtaligt om författarens kunnighet och förfarenhet på området. Det borde ej saknas i något organistbibliotek. En planerad andra del, om orgelspelet, emotes med spänning. Bland orgellitteratur, utgiven på främmande förlag, märkas: Franz Bärnwick: Die Orgel zu Weingarten, Lorenzer Orgelbüchlein, Karl Mattei: Vom Orgelspiel, Emil Paul: Das kirchliche Orgelspiel, Paul Rubardt: Alte Orgeln erklingen, samtliga anmälda i Tidskr. f. kyrkomusik av Carl E. Rosenqvist; vidare Johann Pachelbel: Sieben Choralpartiten, anmälda i Tidskr. f. kyrkomusik av H. Weman samt slutligen Teleman: Zwölf leichte Choralvorspiehle och S. Walther Müller: Choralvorspiehle, rec. i Tidskr. f. kyrkomusik av Alb. Runbäck.

Bland publicerade artiklar, i vilka orgelfrågor berörts, märkas: i Sv. Dagbladet Kyrkomusikalisk förnyelse av Ingvar Sahlin, i Tidskrift f. kyrkomusik: Kyrkomusikutställningen i Berlin av Bengt Cnattingius, i K. S. F. Händels orgelkonserter av John E. Blom och Den nya orgelrörelsen av H. Distler.

Beträffande namnet å den organistexamen, som avlägges ute i landet, har länge försports starkt missnöje. Och detta med all rätt. Det är väl också nu endast en tidsfråga när benämningen *lägre organistexamen* bortfaller. Med hänsyn dels till innebörden i denna examen, dels till arten hos de tjänster, för vilka examen ifråga skall lämna kompetens, kan det med allt skäl ifrågasättas om ej i stället »*Organist- och kantorsexamen*» här vore det riktiga namnet. Skulle, vilket man livligt vill hoppas, även kördirigering och liturgik komma att ingå som ämnen i denna examen — förslag härom föreligger nämligen — synes ingen tvekan böra råda om lämpligheten av här föreslagna namnförändring.

Ett nytt ord, *allsången*, har skapats för den unisona sången, vilken som en allt mäktigare våg sedan någon tid går fram över vårt land. I vad mån denna rörelse kommer att inverka på kyrkans sång, därom är kanske ännu för tidigt att yttra sig. Tecken till att vi gå också mot en den kyrkliga folksångens renässans saknas dock icke. *Kyrklig allsång*, till innebörden lika gammalt som församlingssången själv, är det nya ordet för denna sång. Man torde ej göra sig skyldig till överskattning om man påstår, att det i ej ringa grad kommer att bero på organisten-kantorn i för-

samlingen, dennes förutsättningar och syn på sitt ämbete, huruvida allsången skall bli en realitet även inom kyrkans murar. Vad undertecknad här har i tankarna är ej så mycket kyrkomusikerns initiativkraft t. ex. ifråga om att anordna koralövningar o. d. som hans förutsättningar främst ur vokal synpunkt att taga sig an ledningen av sången. Det räcker inte att han kan *spela* en koral, han måste därtill kunna sjunga den. Eller med andra ord: kunna sjunga till eget ackompanjemang. När det gäller koralens utförande böra nämligen det vokala och instrumentala samverka så intimt som möjligt. Uppstår konflikt mellan dessa två, vilket lätt sker, om organisten uteslutande ägnar uppmärksamheten åt det instrumentala, kan följden lätt bli den, att tempo, frasering, interpunktion etc. bli lidande och — sången nere i kyrkbänkarna tystnar. Vad koralen vidare beträffar kan man väl ej komma ifrån att denna främst är av vokal art och icke instrumental. Med hänsyn dels till den utomordentliga betydelse just det vokala elementet sålunda måste tillmätas i en organists praktiska gärning, dels till det faktum, att de allra flesta blivande organister komma att inneha jämväl kantorstjänst, torde det kunna ifrågasättas om den praxis, som nu tillämpas vid den högre organistexamen avläggande, är tillfredsställande. Visserligen har examinanden bl. a. att spela koraler och mässa »efter texten», men han behöver ej kunna sjunga en ton. Den högre organistexamen är med andra ord helt fristående och vederbörande har ingen som helst skyldighet att efterforska huruvida den blivande organisten äger sångröst eller icke. När man reflekterar över vilka konsekvenser en dylik isolering av examen kan medföra, frestas man att gå ett steg ännu längre och fråga: vore det ej rentav bäst att högre organistexamen och kantorexamen sammanslogos till en examen? Så har ju tidigare skett beträffande motsvarande examina i landsorten. De frågor som här berörts förefalla så viktiga, i all synnerhet när de ställas mot bakgrunden av vår tids höjda krav på en kyrkomusiker, att de i varje fall synas värda att upptagas till diskussion.

Såsom en av de mest glädjande händelserna under det gångna året är till sist att anteckna bildandet av en kyrkomusikalisk förening vid K. Musikkonservatoriet. Föreningen, bestående av ett 30-tal blivande organister och kantorer, har till uppgift att väcka och befordra intresset för kyrkomusikaliska frågor samt att så vitt möjligt bereda medlemmarna tillfälle att under studietiden praktiskt omsätta sitt kunnande (genom t. ex. medverkan vid gudstjänster i olika kyrkor). Först och sist vill föreningen, som vilar på kristlig grund, samla medlemmarna kring det centrala i deras blivande kall. I föreningens presidium märkas två konservatorielärare: Otto Olsson, hedersordf. och Set Svanholm, ordf. Den unga sammanslutningen, som helt visst kommer att bli av största betydelse för medlemmarnas utveckling och fostran i kyrkomusikaliskt avseende, tillönskas allt gott för framtiden.

Waldemar Ahlén.